

Bas Spliet – De ‘processie van Echternach’ naar het ‘voldongen feit’: België en het NAVO-Dubbelbesluit, 1977-1979

De masterproef onderzocht het Belgische besluitvormingsproces over het NAVO-Dubbelbesluit van 12 december 1979 op basis van historisch bronnenonderzoek. In deze overeenkomst bekrachtigden de leden van de militaire alliantie de invoering van een nieuwe generatie kernwapens, die in de loop van de jaren 80 in vijf Europese lidstaten – waaronder België – zouden worden geïnstalleerd. De studie was chronologisch afgebakend tot de periode 1977-1979 en leverde een bijdrage aan zowel het internationale als nationale geschiedkundige debat. Er werden verklaringen gezocht voor de Belgische rol in de totstandkoming van het Dubbelbesluit én de uiteindelijke aansluiting van de Belgische regering bij het Dubbelbesluit als een van de vijf bestemmingslanden van de thermonucleaire kruisraketten. Beide onderzoekspistes pasten bovendien in bredere debatten uit de politieke wetenschappen; enerzijds over de impact van België op de internationale politiek en anderzijds over de democratisering van het veiligheidsbeleid.

Zo kwam de “elitaire consensus” over het veiligheidsbeleid, waarbij de Belgische legerleiding en een handvol staatsmannen zonder noemenswaardige politieke inmenging de richtlijnen van de NAVO uitvoerden, gradueel op de helling te staan in de tweede helft van de jaren 70. In Nederland mondde een gelijkaardig politiseringsproces in dezelfde periode uit in de totstandkoming van een kritisch en hervormingsgezind nucleair regeringsbeleid. In België slaagden de traditionele beleidsmakers er echter in om in weerwil van grootschalig druk van middengroepen, het parlement en regeringspartijen hun controle over het beleid te handhaven. Dit zorgde ervoor dat de Belgische regering zich kon aansluiten als gastland bij het Dubbelbesluit ondanks dat een meerderheid van de bevolking tegen de kruisraketten gekant was. Het onderzoek legt dus de grenzen van de parlementaire democratie bloot, althans op het terrein van Defensie.

De opmerkelijke rol van België in het internationale besluitvormingsproces vormt het tweede belangrijke besluit van de masterproef. De sleutelrol van België was in essentie een gevolg van de dynamieken tussen de grootmachten, die een unieke situatie creëerde waarin Brussel eerder toevallig centraal kwam te staan in de besluitvorming. Kort gezegd wilden de Verenigde Staten een duidelijke koppeling tussen de Amerikaanse beslissing over de productie van de kernraketten enerzijds en de West-Europese bereidheid om ze te laten opstellen op hun grondgebied anderzijds. De Bondsrepubliek Duitsland eiste langs zijn zijde dat zoveel mogelijk lidstaten moesten deelnemen om te vermijden dat Bonn het mikpunt van de vredesbeweging (en Sovjetpropaganda) zou worden. Hoewel de deelname van Italië en het Verenigd Koninkrijk vrijwel zeker was, wilde bondskanselier Helmut Schmidt bovendien dat België of Nederland ook meededen. In Nederland was het verzet bij de bevolking, in de Tweede Kamer en bij enkele regeringspartijen nog groter als in België. Enkel door de achterkamerpolitiek van de Belgische en Nederlandse regeringen, waarvan kritische ministers en parlementsleden werden buitengehouden, slaagden Brussel en Den Haag erin de oppositie tegen de kruisraketten op het laatste moment buitenspel te plaatsen en het licht op groen te zetten. Als België bezwaar had aangetekend, had de fragiele NAVO-consensus allicht uit elkaar gevallen. Kortom, deze casus toont aan dat België weldegelijk een grote impact kan hebben op het collectieve veiligheidsbeleid van de NAVO.

Samengevat, zo luidt de conclusie van de thesis: “Het behoudsgezinde en elitaire Belgische nucleaire veiligheidsbeleid in de periode 1977-1979 was een noodzakelijke voorwaarde voor zowel de Belgische deelname aan het Dubbelbesluit als het succes van het Dubbelbesluit als zodanig.”